

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

מסורת
הש"ס

משורו למדנו: היינו קרן דקן ורגל פטורין ברה"ר ובכבטו וסבינו
 אין לחלק בין תמות למעדות דלא שייך לחלק אלא בצעלי
 חיים ואל"ת היכי גמר משור מה לשור שכן ב"ח וכוונתו להזיק
 ומפרש רש"ים דאחי מבור ושור ממה הגל ולקמן גבי הגל השור
 דקאמר רב"י לאחויי אבנו וסבינו לא
 גרם אי לרב לאמר כולם משורו למדנו
 היינו שור דלרב ח"ש דבמה הגל
 אח"י כדפרש"י אבל קשה כיון דמבור
 נמי יליף לפטורו כהו כלים כבור ולקמן
 בהמניח (דף כח) מחייב בזה רב
 כלים גבי נשבר כרו:

ובמונך

לאו דוקא גבי בור וכן
 גבי אש ופסיטא דאש הדליק גדישו
 של חבירו באש של אחר דחייב:
תורה יין - הוא מלי למפרך
 דלקמן מוקי מתניסין
 ביטן שדרכו להזיק וקרי ליה אב
 אלא דבלאו הכי פריך שפיר:
והתנן אדם מועד לעולם - לא
 פריך דישן נמי הו"י אב
 כדרש עלה בגמרא כפי' כילד (לקמן)
 דף כו): מפלג תחת טפח דהא לא
 מיימי הכא קרא אלא מיימי דהוי
 כיוולא זו: **ביתן** ונישו - פירש
 הקונטרס מי האף וקשה לר"ת
 דכפ' דס הגדה (גדה דף נה: ושם) קמני
 כיוו ונישו ומי האף וגרעה דכיוו
 הוא היוולא מן הגרון בכח ונישו הוא
 היוולא מן הפה על ידי נענוע:

לפוטרו

ברה"ר - ואל"ת אחאי
 פשיטא ליה"פ פ"י
 משלם מן הענייה וייל כיון דמן
 הדיון היה משלם נזק שלם ואח"י
 הלכתא דלא משלם אלא חצי נזק
 אש כן אח"י הלכתא להקל ולא
 להחמיר: **אמאי** קרי לה תולדה
 דרגל - אפי"ג דמי לרגל כיון שדינה
 חלוק היה לו לקרות לה שם בפני
 עצמה: **בדמתרגם** רב יוסף
 נקט רב יוסף לפי שהיה בקי במתרגם
 שיש כמה ענייני תרגום ואל"ת כדפירש
 בעלמא לפי שהיה סגי נהור ודברים
 שכתבם אף אחת רשאי לומר על פה
 ולכן היה אומר תרגום דמשום ע"ת
 לעשות" אמר הכס"ג דלר"י ואין לך
 עת לעשות גלול מזה"ס:

לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו

ופשיעה פשע שהיה לו לשמור
 שורו שבקל היה יכול לשמורו שאין
 דחוקה להזיק כיון שאין הגאה להזיקה
 אבל שן שיש הגאה להזיקה הוי כעין
 כיון שהשן דחוק לאכול להגאתו ולא
 רחי השן שבקל כוונתו להזיק ואין יגרה
 תקפה ושבקל יכול לשמורה כראי
 הקרן דכוונתו להזיק ויגרה תקפה
 ואין יכול לשמורה כל כך יפה:

בשחובה ובקפון מחילה בפני

אלמא בלחם כתיב בפני: איגליני תרגומו של נכשו אלמא נכשו לשון גילוי הלך אחר מבטתה זה השן דמבטתה לשון
 מגולה הוא דהיינו שן שפשימם מגולה ופשימם מוכסה: **בנכפס** - דמשמע הוא עלמון נכפסה גגלה מבטתה קמני שהוא מבטתה דבר אחר: **בנוס** -
 לשון בפני: **טנא** שור לקרנו ומבטתה לשנינו. ולקמן פריך רגל מאי, שיידיה: **לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו** - בעל כרחיך הכי מפרש לא
 רחי הקרן שאין הגאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דלי כחב בתמנא קרן דחייב לך אח"י שן מעשה דקרן אין הגאה להזיקו שן יש הגאה להזיקו:
 ולא

אי דלא אפקרינשו לשמואל דאמר - ההם בהמניח את הכד (לקמן דף
 כח:) כל תקלה בור הוא ואפי"ג דלא הפיקר קיינו בור: ולרב
 דאמר - כל תקלה שלא הפיקרה מושר למדנו מה שור שהוא מנינו ואם
 הזיק חייב אף כל ממונו אם הזיק חייב: **פינו שור** - ולא תולדה
 דבור נינהו ובשור אמרן לעיל תולדה
 דשור כי שור, וח"ל לשמואל נמי דאמר
 תולדה דבור נינהו מאי חזית לאוקומי
 מילתא דרב פפא אהולדה דבור מאי
 שגא בור דחייב שכן תחילת עשייתו
 זכו: **פני נמי פתלם עשייתו** - תחילת
 מה שפיעס בור דהיינו כשהגהנו לשם
 היו עומדים לזק: **וכי קאמר רב**
פפא 'תולדה לאו כאב דידה' תולדה
 דמבטתה: פלוגתא דשמואל ורב
 במבטתה לקמן בשמעתין: **אדם ניטור** -
 היינו אב: **אדם מועד** - ער וישן
 בשליה פ"ב: **אלא** - תולדה דאדם
 היינו כיוו ונישו - יכיוו רוק הפה
 ג'ישו ליתסת החוטם (רוק היוולא מתוך
 גופיה אב כח): אי כבדי דאולוי
 מוקי - שפיל על השיראים וענפיה
 או לתוך המסקין ונמאשו: **כחו סוא** -
 והיינו אדם גופו וחייב: אי כפר
 דנייס - אחר עות הרוק לתוך הזיקו
 שהחלק אדם בהם: **בין לרב בין**
לשמואל פיניו בור - דהא ודאי
 תקלה דאפקרה הוי: **ברוח מלייה** -
 דאי ברוח שאינה מלייה הוי אונס
 ולא מחייב אבל **ברוח מלייה** הוי
 תולדה דאש שאינה אש גמי הכוח
 מוליכה: דכח אחר מעורב בה - והוה
 ליה לאסוקי אדעתיה: **בפני נזק**
לדורוס - שהיתה מהלכת והתירה
 לדורוס דרגליה ושיצרו את הכלים
 דקילל דהלכתא גמירי לה למשה
 מסיני דממונא הוא ולא קנסו ואפי"ג
 דפלגא נזק של נגיחה' הוי קנס
 כדאמרינן לקמן, אחי פלגא נזקא' =
 הוא אלא דרגל דמכת רגל הוא
 דלחו וברגל לא הוי דרגל משלם
 נזק שלם והיינו דרב פפא: ואמאי
 קרי לה **תולדה דרגל** - הויולא ולינה
 משלמת כמותה: **לשם מן העלייה** -
 שאם הזיקו יותר ממה שהיא שיה
 משלם הזיק מצינו כי רגל דכתיב
 כהן דרגל מיטב שדור וגו' ולא הוי
 כי קרן דאין המזיק קנסו אלא
 מגופו דכתיב (שמות כח) ומכור את
 השור החי ומלו את כספו ואם הזיק
 יותר על כדי דמיו מפסיד הגיוק:
ולרבא אמאי קרי לה תולדה דרגל
לפוטרו ברה"ר - כי רגל דרגל אינה
 חייבת אלא"כ נכנסת לרשות הגיוק
 והזיקה דכתיב בה 'ושלח את בעירה'
 ובישר צדקה אחר' והיינו ברשות
 הגיוק: **אמר שומר** - אמר הקב"ה:
אמה צקר - גאולה ללדיקים: **ונס**
לינפ - חקר לרשעים אם תשובו

ואי דלא אפקרינשו - לשמואל דאמר *כולם
 מבורו למדנו היינו בור וצ"ל לרב דאמר כולם
 משורו למדנו היינו שור *מאי שנא בור שבין
 תחלת עשייתו לזנב וממונך ושמידתו עליך
 הני נמי תחלת עשייתו לזנב וממונך ושמידתו
 עליך ואל"ת *תולדה דבור וכו' קאמר רב
 פפא אהולדה דמבטתה מאי ניהו אי לשמואל
 דאמר 'מבטתה זו שן הא אוקימנא תולדה דשן
 כשן אי לרב דאמר מבטתה זה אדם מאי אבות
 ומאי תולדות אית ביה וצ"ל תמנא אב-ניעור
 תולדה =ישן והתנן *אדם מועד לעולם בין
 ער בין ישן *אלא אביו ונישו היכי דמי אי
 בדידי דאולי קמוקי: כחו הוה אי ביה דנייה
 בין לרב בין לשמואל היינו בור ואל"ת תולדה
 דמבטתה כמבטתה וכו' קאמר רב פפא אהולדה
 דאש תולדה דאש מאי ניהו אי לימא 'אבנו
 סבינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו
 ברוח מצויה והזיקו', היכי דמי אי בהדי
 דאולוי קא מוקי היינו אש-מ"ש איש דכח
 אחר מעורב *בהן) ולמונך ושמידתו עליך הני
 נמי כח אחר מעורב בהן ולמונך ושמידתו
 עליך ואל"ת 'תולדה דאש כאש וכו' קאמר
 רב פפא אהולדה דרגל רגל הא אוקימנא
 תולדה דרגל כרגל? *ויקחצי נזק צדורות'
 דהלכתא גמירי לה ואמאי קרי לה 'תולדה
 דרגל' וישלם מן העלייה, והא 'מבעיא בעי
 רבא' *דבעי רבא חצי נזק צדורות מגופו
 משלם אף מן העלייה משלם לרבא מבעיא
 ליה לרב פפא פשיטא ליה, לרבא דמבעיא
 ליה אמאי קרי ליה 'תולדה דרגל' ו'לפוטרה
 ברה"ר': המבטתה וההבער כו': מאי מבטתה רב
 אמר מבטתה זה **אדם** ושמואל אמר מבטתה זה *
 וישן רב אמר מבטתה זה אדם דכתיב 'אמר-
 שומרו אתא בקר וגם לילה אם תבעוין בעיני
 ושמואל אמר מבטתה זה השן דכתיב 'איך
 *תקפשו עשו נבעו מצפוניו-מאי משמע?
 כדמתרגם רב יוסף 'איכרין איתבליש עשו
 אתגלין מטמרוהי רב מאי משמע לא אמר
 *לשמואל: אמר לך מי קתני נבעיה ושמואל
 מ"מ לא אמר רב אמר לך מי קתני בועיה -
 מכדי-קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי
 רב מ"מ לא אמר בשמואל? תנא *שור וכל
 מילי דשור ושמואל נמי הא תנא ליה
 *שור? אמר רב יהודה תנא "שור" לקרנו
 ומבטתה לשנינו וכו' קאמר רבא דתנן שאין
 והגאה להזיקו ברה"ר שיש הגאה להזיקה
 ולא

בשחובה ובקפון מחילה בפני

אלמא בלחם כתיב בפני: איגליני תרגומו של נכשו אלמא נכשו לשון גילוי הלך אחר מבטתה זה השן דמבטתה לשון
 מגולה הוא דהיינו שן שפשימם מגולה ופשימם מוכסה: **בנכפס** - דמשמע הוא עלמון נכפסה גגלה מבטתה קמני שהוא מבטתה דבר אחר: **בנוס** -
 לשון בפני: **טנא** שור לקרנו ומבטתה לשנינו. ולקמן פריך רגל מאי, שיידיה: **לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו** - בעל כרחיך הכי מפרש לא
 רחי הקרן שאין הגאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דלי כחב בתמנא קרן דחייב לך אח"י שן מעשה דקרן אין הגאה להזיקו שן יש הגאה להזיקו:
 ולא

בשחובה ובקפון מחילה בפני

אלמא בלחם כתיב בפני: איגליני תרגומו של נכשו אלמא נכשו לשון גילוי הלך אחר מבטתה זה השן דמבטתה לשון
 מגולה הוא דהיינו שן שפשימם מגולה ופשימם מוכסה: **בנכפס** - דמשמע הוא עלמון נכפסה גגלה מבטתה קמני שהוא מבטתה דבר אחר: **בנוס** -
 לשון בפני: **טנא** שור לקרנו ומבטתה לשנינו. ולקמן פריך רגל מאי, שיידיה: **לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו** - בעל כרחיך הכי מפרש לא
 רחי הקרן שאין הגאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דלי כחב בתמנא קרן דחייב לך אח"י שן מעשה דקרן אין הגאה להזיקו שן יש הגאה להזיקו:
 ולא

בשחובה ובקפון מחילה בפני

אלמא בלחם כתיב בפני: איגליני תרגומו של נכשו אלמא נכשו לשון גילוי הלך אחר מבטתה זה השן דמבטתה לשון
 מגולה הוא דהיינו שן שפשימם מגולה ופשימם מוכסה: **בנכפס** - דמשמע הוא עלמון נכפסה גגלה מבטתה קמני שהוא מבטתה דבר אחר: **בנוס** -
 לשון בפני: **טנא** שור לקרנו ומבטתה לשנינו. ולקמן פריך רגל מאי, שיידיה: **לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו** - בעל כרחיך הכי מפרש לא
 רחי הקרן שאין הגאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דלי כחב בתמנא קרן דחייב לך אח"י שן מעשה דקרן אין הגאה להזיקו שן יש הגאה להזיקו:
 ולא

בשחובה ובקפון מחילה בפני

אלמא בלחם כתיב בפני: איגליני תרגומו של נכשו אלמא נכשו לשון גילוי הלך אחר מבטתה זה השן דמבטתה לשון
 מגולה הוא דהיינו שן שפשימם מגולה ופשימם מוכסה: **בנכפס** - דמשמע הוא עלמון נכפסה גגלה מבטתה קמני שהוא מבטתה דבר אחר: **בנוס** -
 לשון בפני: **טנא** שור לקרנו ומבטתה לשנינו. ולקמן פריך רגל מאי, שיידיה: **לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו** - בעל כרחיך הכי מפרש לא
 רחי הקרן שאין הגאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דלי כחב בתמנא קרן דחייב לך אח"י שן מעשה דקרן אין הגאה להזיקו שן יש הגאה להזיקו:
 ולא

בשחובה ובקפון מחילה בפני

אלמא בלחם כתיב בפני: איגליני תרגומו של נכשו אלמא נכשו לשון גילוי הלך אחר מבטתה זה השן דמבטתה לשון
 מגולה הוא דהיינו שן שפשימם מגולה ופשימם מוכסה: **בנכפס** - דמשמע הוא עלמון נכפסה גגלה מבטתה קמני שהוא מבטתה דבר אחר: **בנוס** -
 לשון בפני: **טנא** שור לקרנו ומבטתה לשנינו. ולקמן פריך רגל מאי, שיידיה: **לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו** - בעל כרחיך הכי מפרש לא
 רחי הקרן שאין הגאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דלי כחב בתמנא קרן דחייב לך אח"י שן מעשה דקרן אין הגאה להזיקו שן יש הגאה להזיקו:
 ולא

בשחובה ובקפון מחילה בפני

אלמא בלחם כתיב בפני: איגליני תרגומו של נכשו אלמא נכשו לשון גילוי הלך אחר מבטתה זה השן דמבטתה לשון
 מגולה הוא דהיינו שן שפשימם מגולה ופשימם מוכסה: **בנכפס** - דמשמע הוא עלמון נכפסה גגלה מבטתה קמני שהוא מבטתה דבר אחר: **בנוס** -
 לשון בפני: **טנא** שור לקרנו ומבטתה לשנינו. ולקמן פריך רגל מאי, שיידיה: **לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו** - בעל כרחיך הכי מפרש לא
 רחי הקרן שאין הגאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דלי כחב בתמנא קרן דחייב לך אח"י שן מעשה דקרן אין הגאה להזיקו שן יש הגאה להזיקו:
 ולא

בשחובה ובקפון מחילה בפני

אלמא בלחם כתיב בפני: איגליני תרגומו של נכשו אלמא נכשו לשון גילוי הלך אחר מבטתה זה השן דמבטתה לשון
 מגולה הוא דהיינו שן שפשימם מגולה ופשימם מוכסה: **בנכפס** - דמשמע הוא עלמון נכפסה גגלה מבטתה קמני שהוא מבטתה דבר אחר: **בנוס** -
 לשון בפני: **טנא** שור לקרנו ומבטתה לשנינו. ולקמן פריך רגל מאי, שיידיה: **לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו** - בעל כרחיך הכי מפרש לא
 רחי הקרן שאין הגאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דלי כחב בתמנא קרן דחייב לך אח"י שן מעשה דקרן אין הגאה להזיקו שן יש הגאה להזיקו:
 ולא

בשחובה ובקפון מחילה בפני

אלמא בלחם כתיב בפני: איגליני תרגומו של נכשו אלמא נכשו לשון גילוי הלך אחר מבטתה זה השן דמבטתה לשון
 מגולה הוא דהיינו שן שפשימם מגולה ופשימם מוכסה: **בנכפס** - דמשמע הוא עלמון נכפסה גגלה מבטתה קמני שהוא מבטתה דבר אחר: **בנוס** -
 לשון בפני: **טנא** שור לקרנו ומבטתה לשנינו. ולקמן פריך רגל מאי, שיידיה: **לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו** - בעל כרחיך הכי מפרש לא
 רחי הקרן שאין הגאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דלי כחב בתמנא קרן דחייב לך אח"י שן מעשה דקרן אין הגאה להזיקו שן יש הגאה להזיקו:
 ולא

[לקמן יו' כה:]
 *אליא דאמרי
 *אמרי דאמרי
 *אמרי דאמרי

[לקמן כו:]
 [בספרין עב:]

ס"א חז' זכ

*אמרי דאמרי
 *אמרי דאמרי
 *אמרי דאמרי

[לקמן יו']

לקמן יט

גליון
 הש"ס

תוס' דה
 ומתוך כו'
 דפשיטא דאש
 הדליק ע' לקמן
 ככ ע"א
 תוס' ד"ה אב
 משום ממונו
 כ"י זקת
 ד"ה דהמתרגם
 מאי קרי
 רב יוסף וכו'
 ואין לך
 לעשות גדול
 אלא כ"א
 מזה ע"י שבת
 כ"ט
 דף קטו ע"ה
 תוס' לא תתן
 וכו' וכו'
 וכו' וכו'
 וכו' וכו'
 וכו' וכו'
 וכו' וכו'

כח א מיי' פ"ג מלי'
 נזקי ממון ס"ב כ
 סג עשין סה טו"ש
 ח"מ ס"י פ"י ע"י א וס"י
 ח"א ע"י א:

כ"ב ב מיי' פ"א מלי'
 חובל ומזיק ס"ב
 י"א סג עשין פ טו"ש
 ח"מ ס"י ח"א ע"י א:
 ל ג ד מיי' ס"ג פ"ו ס"ב
 י' סג עשין סה טו"ש
 ח"מ ס"י סג עשין א:
 ל"א ה מיי' פ"ק י"ד
 מה' נזקי ממון ס"ב
 טו סג עשין סה טו"ש
 טו"ש ע"י ח"מ ס"י סה
 ע"י א:
 ל"ב ו ה מיי' ס"ג
 פ"ק א כלכ"ה י"א
 ופ"ק ג ס"ג כלכ"ה כ"ה
 ס"ג טו"ש ע"י ח"מ ס"י
 סג עשין י"ח ס"י ס"ג
 ע"י א:
 ל"ב ו ה מיי' ס"ג
 פ"ק א כלכ"ה י"א
 ופ"ק ג ס"ג כלכ"ה כ"ה
 ס"ג טו"ש ע"י ח"מ ס"י
 סג עשין י"ח ס"י ס"ג
 ע"י א:

אב"ד
 פ"ק א כלכ"ה י"א
 ופ"ק ג ס"ג כלכ"ה כ"ה
 ס"ג טו"ש ע"י ח"מ ס"י
 סג עשין י"ח ס"י ס"ג
 ע"י א:
 ל"ב ו ה מיי' ס"ג
 פ"ק א כלכ"ה י"א
 ופ"ק ג ס"ג כלכ"ה כ"ה
 ס"ג טו"ש ע"י ח"מ ס"י
 סג עשין י"ח ס"י ס"ג
 ע"י א:

[כ"ה]

[וכ"כ טעמו ייך כח]

נח"ר רב וטו"ש
 ס"ב וטו"ש ח"א ע"י א
 רב - א"א ח"א ע"י א
 ח"א - ח"א ע"י א

[גישו ס"י]

[ופ"י חוס' שנת קטו
 ד"ה ויזרו וחסוס'
 מנילה כח: ד"ה כמנין]

רבינו הגמאל

ניהו אבנו סבינו
 ומשאו שהניחן בראש
 הרבים (הזיקין) ואמרי'
 דכתיב אי דאפקרינשו
 בין לרב ובין לשמואל
 היינו בור כו' תולדה
 רב ושמואל בפ' המניח
 את הכר בבלכה
 שגדשה כרו כו'
 דחיון נמי ואמרי' כי
 קאמר רב פפא אהולדה
 דמבטתה כו' אלא
 אביו ונישו פ"י הויק
 בליחה עבה או רב
 כראמר [עיוכוין] ע"ה
 ע"ה בענין תלמידי
 שוק בפני רבו ואמר
 כיח ורוק קאמר' אי

בשחובה ובקפון מחילה בפני

אלמא בלחם כתיב בפני: איגליני תרגומו של נכשו אלמא נכשו לשון גילוי הלך אחר מבטתה זה השן דמבטתה לשון
 מגולה הוא דהיינו שן שפשימם מגולה ופשימם מוכסה: **בנכפס** - דמשמע הוא עלמון נכפסה גגלה מבטתה קמני שהוא מבטתה דבר אחר: **בנוס** -
 לשון בפני: **טנא** שור לקרנו ומבטתה לשנינו. ולקמן פריך רגל מאי, שיידיה: **לא רחי הקרן שאין הגאה להזיקו** - בעל כרחיך הכי מפרש לא
 רחי הקרן שאין הגאה להזיקו כראי השן כו' כלומר דלי כחב בתמנא קרן דחייב לך אח"י שן מעשה דקרן אין הגאה להזיקו שן יש הגאה להזיקו:
 ולא